

płk dr hab. Juliusz S. TYM
Akademia Sztuki Wojennej
Instytut Strategii Wojskowej i Służb Specjalnych

AUTOREFERAT

Urodziłem się 31 marca 1969 r. w Poznaniu. Maturę uzyskałem w 1989 r. w I Liceum Ogólnokształcącym im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. W latach 1989–1994 studiowałem na kierunku Historia na Wydziale Historycznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. 30 grudnia 1994 r. obroniłem pracę magisterską napisaną pod kierunkiem prof. dr. hab. Karola Olejnika pt. *Front Ufortyfikowany Łuku Odry-Warty 1934–1945*.

Bezpośrednio po ukończeniu studiów rozpocząłem kształcenie w Szkole Podchorążych Rezerwy w Wyższej Szkole Oficerskiej im. Stefana Czarnieckiego, a po jej ukończeniu rozpocząłem zawodową służbę wojskową, którą przez pierwsze lata pełniłem w pododdziałach zmechanizowanych i rozpoznawczych 15. Wielkopolskiej Brygady Kawalerii Pancernej im. gen. broni Władysława Andersa w Wędrzynie. W latach 2000–2001 organizowałem szwadron kawalerii Wojska Polskiego – jedyny w Siłach Zbrojnych RP konny pododdział reprezentacyjny. W późniejszych latach pełniłem służbę w Ministerstwie Obrony Narodowej. Równocześnie rozpocząłem studia doktoranckie na Wydziale Wojsk Lądowych Akademii Obrony Narodowej. Ich zwieńczeniem była rozprawa doktorska *Operacyjno-taktyczne użycie kawalerii samodzielnej Wojska Polskiego w latach 1921–1939*, na podstawie której uzyskałem stopień doktora w zakresie nauk wojskowych w specjalności sztuka wojenna. Od 5 marca 2007 r. pełniłem służbę w Akademii Obrony Narodowej na stanowisku adiunkta, początkowo w Katedrze Historii Sztuki Wojennej, a po restrukturyzacji uczelni w Zakładzie Analiz Współczesnych Konfliktów i Historii Wojen. 29 maja 2013 r. postanowieniem Rady Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego uzyskałem stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie historia, w specjalnościach historia Polski i powszechna XX wieku, historia wojskowości, historia systemów bezpieczeństwa. W latach 2013–2016 pełniłem służbę w Akademii Obrony Narodowej na stanowiskach kierownika zakładu, kierownika Katedry Historii Wojskowości oraz prodziekana w Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego. Od 2016 r. pełnię służbę w Akademii Sztuki Wojennej na stanowisku profesora nadzwyczajnego, w latach 2016–2018 organizowałem i byłem pierwszym dyrektorem Instytutu Strategii Wojskowej. Od 11 marca 2019 r. jestem dyrektorem Instytutu Historii Wojskowej i Służb Specjalnych w Akademii Sztuki Wojennej.

Osiągnięcia naukowe

Mój dorobek naukowy od uzyskania stopnia doktora stanowiły publikacje o charakterze naukowym, popularno-naukowym i popularyzatorskim, w tym 7 monografii (w tym 2 jako współautor), 13 artykułów naukowych, 14 rozdziałów w opracowaniach zbiorowych, 5 recenzji oraz kilkanaście artykułów o charakterze popularno-naukowym i popularyzatorskim, a ponadto 23 wystąpienia z referatem na konferencjach naukowych w kraju i za granicą.

Natomiast mój dorobek po uzyskaniu stopnia naukowego doktora habilitowanego obejmuje 5 monografii, 6 artykułów w krajowych czasopismach naukowych, które znajdowały się na listach czasopism punktowanych oraz 24 publikacje współautorskie i rozdziały w opracowaniach zbiorowych oraz ponad 60 publikacji o charakterze popularno-naukowym i popularyzatorskim, a ponadto 44 wystąpienia z referatem na konferencjach naukowych w kraju i za granicą.

Obecnie mogę wyodrębnić sześć podstawowych obszarów tematycznych mojej działalności naukowej. W centrum moich zainteresowań pozostaje cały czas historia sztuki wojennej, jako jednego z głównych działów historii wojskowej. Kolejnym obszarem cały czas pozostaje historia kawalerii polskiej. Z tego powodu monografia stanowiąca w myśl obowiązującej procedury najważniejsze dzieło to studium historyczno-wojskowe na temat udziału Wielkopolskiej Brygady Kawalerii w kampanii 1939 roku. W ramach działalności w tym obszarze przygotowałem jako redaktor naukowy drugie wydanie *Dziejów Ułanów Jazłowieckich*, które w stosunku do pierwowzoru będzie nie tylko uzupełnione ale w znacznej mierze zmienione ze względu na wiele nowych ustaleń dotyczących udziału 14. Pułku Ułanów Jazłowieckich w kampanii 1939 r. Aktualnie pracuję jako redaktor naukowy nad wznowieniem *Dziejów 15 Pułku Ułanów Poznańskich*, które powinny ukazać się również w tym roku.

Ponadto nadal kontynuuję badania dotyczące dziejów broni pancernej i kawalerii pancernej Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, zarówno rozwijając wątki podejmowane wcześniej, jak i podejmując nowe tematy, czego efektem jest przede wszystkim monografia *Najnowocześniejsza armia II Rzeczypospolitej. Rzecz o motoryzacji wojska Polskich Sił Zbrojnych* dotycząca zmiany jakościowej, która nastąpiła w obszarze kultury technicznej ówczesnego Wojska Polskiego. Pragnę zaakcentować, że poszerzenie wcześniejszych zainteresowań związanych w historią kawalerii w jej klasycznym, konnym wydaniu o problematykę wojsk pancernych Polskich Sił Zbrojnych sformowanych na Obczyźnie

tworzy pewien spójny kierunek badań odpowiadający linii rozwojowej europejskich formacji kawaleryjskich.

Dziesięć lat temu zostałem włączony w skład zespołu kierowanego wówczas przez płk. dr. Marka Tarczyńskiego, a obecnie przez prof. dr. hab. Grzegorza Nowika, przygotowującego edycję dokumentów operacyjnych z okresu wojny Polski z bolszewicką Rosją 1919–1920. Owocem tej działalności w okresie po uzyskaniu stopnia naukowego doktora habilitowanego było odnalezienie dokumentów szczebla taktycznego do tomu *Bitwa Wołyńska i Podolska*, które potwierdziły uzyskane wcześniej informacje, uzupełniły luki w dokumentach i stanowiły materiał pomocniczy do opracowania wstępu i zakończenia tego tomu. Przede wszystkim jednak skupiałem się na kierowaniu pracami grupy młodych naukowców, który przygotował edycję dokumentów źródłowych na temat operacji zaczepnej Wojska Polskiego na Ukrainie przeprowadzonej wiosną 1920 r. pt. *Bitwa o Ukrainę*. Analiza zebranego w ramach rozległej kwerendy materiału umożliwiła przygotowanie opracowania *Operacja „Józef”. Operacja zaczepna Wojska Polskiego na Ukrainie wiosną 1920 roku*, które zostało opublikowane przez wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej. Obecnie prace te są prowadzone jako projekt Fundacji Rodziny Józefa Piłsudskiego „Seria dokumentów źródłowych do wojny Polski z bolszewicką Rosją 1918–1920”, który po latach starań uzyskał dofinansowanie w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki – Dziedzictwo narodowe I/2018 (nr 1H 18 0327 86). W ramach tego projektu naukowego jestem kierownikiem zespołu do opracowania dokumentów operacyjnych z ukraińskiego kierunku operacyjnego i obecnie wysiłek tego zespołu skoncentrowany jest na przygotowaniu edycji źródeł do drugiej i trzeciej części tomu *Bitwa o Ukrainę* poświęconej działaniom zbrojnym prowadzonym na tym kierunku operacyjnym od 11 maja do 25 lipca 1920 r.

Nowe dwa obszary aktywności naukowej to biografistyka wojskowa oraz dzieje konfliktu zbrojnego, którym była wojna Yom Kippur w 1973 r. W odniesieniu do biografistyki wojskowej pierwszymi efektami moich badań są zaprezentowane w formie rozdziałów w publikacjach wieloautorskich próby biografii zbiorowych poświęcone oficerom kawalerii 2. Korpusu oraz kadrze dowódczej oddziałów zarówno 1. Dywizji Pancernej, jak i 2. Korpusu. Ponadto dokonałem opracowania naukowego wspomnień trzech oficerów Wojska Polskiego z okresu II Rzeczypospolitej, opatrując każde z nich obszernym wstępem. Były to wspomnienia oficera 9. Pułku Ułanów Małopolskich rtm. Edwarda Ksyka (2012), oficera 13. Pułku Ułanów Wieluńskich por. Grzegorza Cydzika (2013) oraz oficera saperów, cichociemnego Armii Krajowej mjr. dypl. Teodora Cetysa (2014). Badania te stanowią

asumpt do zmierzenia się w najbliższej przyszłości z biografią jednego z generałów. Uważam, że biografistyka jest jedną z najtrudniejszych specjalności historii, wymagającą od badacza dużego doświadczenia zarówno naukowego, jak i życiowego. W moim przekonaniu nie jest możliwe opracowanie dobrej biografii postaci bez gruntownej znajomości historii danej epoki, a szczególnie środowiska, w którym funkcjonował zawodowo opisywany człowiek. Dlatego zamiar mój wymaga dalszych badań placówkach archiwalnych znajdujących się za granicą, przede wszystkim w Instytucie Polskim i Muzeum gen. Sikorskiego oraz The National Archives w Londynie.

Z kolei badania nad konfliktem izraelsko-arabskim z 1973 r. prowadzę w ramach zespołu Yom Kippur War Working Study Group, wraz z którym w latach 2016–2018 przeprowadziłem szereg podróży studyjnych w Izraelu, gdzie zrealizowaliśmy zarówno studium terenowe obszaru Wzgórz Golan, jak i kwerendy w zbiorach specjalnych i bibliotekach placówek muzealnych, a także pracowaliśmy ze źródłami wywołanymi – żyjącymi uczestnikami wydarzeń. Podstawowe problemy towarzyszące tym badaniom to bariera językowa oraz brak możliwości uzyskania dostępu do zasadniczego zrębu dokumentów źródłowych, który ze względu wciąż aktualne uwarunkowania bezpieczeństwa pozostaje niedostępny. Pierwszym owocem tych badań jest publikacja stanowiąca wojskowo-geograficzną charakterystykę obszaru Wzgórz Golan w czasie wojny Yom Kippur. Stanowi ona wstęp do planowanego w najbliższej przyszłości szerszego studium historyczno-wojskowego na temat tego konfliktu zbrojnego.

Ponadto uczestniczę w pracach Zespołu Historii Wojskowości przy Komitecie Nauk Historycznych Polskiej Akademii Nauk, który podjął się trudu przygotowania nowej syntezy dziejów oręża polskiego.

Osiągnięcia w zakresie opieki naukowej i kształcenia młodej kadry, w tym informacje o: zakończonych nadaniem stopnia przewodach doktorskich, w których kandydat pełnił funkcję promotora lub promotora pomocniczego; otwartych przewodach doktorskich, w których uczestniczył w charakterze promotora; sporządzonych recenzjach w przewodach doktorskich lub habilitacyjnych.

Od 2007 roku prowadzę zajęcia ze studentami, początkowo w Akademii Obrony Narodowej, obecnie w Akademii Sztuki Wojennej, a czasowo również w Uniwersytecie Szczecińskim. Są to zajęcia zarówno ze studentami wojskowymi, jak i studentami cywilnymi.

18 września 2018 r. Rada Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Sztuki Wojennej nadała stopień doktora pani mgr. Ewelinie Czerwińskiej, która złożyła rozprawę doktorską *Ukraina w polityce bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej*, w którym to postępowaniu występowałem w charakterze promotora.

Ponadto jestem promotorem rozprawy doktorskiej pani mgr. Katarzyny Szwąder *Środki masowego przekazu w kształtowaniu postaw patriotycznych w Polsce*, złożonej do Rady Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego 28 lutego 2019 r. oraz promotorem rozprawy doktorskiej pana mgr. Michała Przybyłaka *Idea budowy narodu i państwa w poglądach syjonistów-rewizjonistów i ich wpływ na kształt współczesnej polityki bezpieczeństwa Izraela*, a także promotorem rozprawy doktorskiej pani mgr. Anny Turzy *Rozwój systemu szkolenia obronnego pracowników Polskich Kolei Państwowych*, która dotyczy w znacznej mierze Kolejowego Przysposobienia Wojskowego funkcjonującego w II Rzeczypospolitej; praca powstaje w ramach studiów doktoranckich w Wydziale Zarządzania i Dowodzenia.

Byłem recenzentem czterech rozpraw doktorskich, których obrony odbyły się w Uniwersytecie Wrocławskim (rozprawa doktorska mgr. Andrzeja Sejana, *Wojenna przeszłość Polski – od Mieszka do Traugutta – w podręcznikach i materiałach do szkolenia politycznego żołnierzy służby zasadniczej wojsk lądowych Wojska Polskiego w latach 1947–1989*, Uniwersytet Wrocławski 2015), w Akademii Obrony Narodowej (rozprawa doktorska mgr. Marzeny Żakowskiej, *Konflikt serbsko-albański. Studium z zakresu uwarunkowań współczesnych konfliktów zbrojnych*, Akademia Obrony Narodowej 2016; rozprawa doktorska mgr. Anny Majchrzak, *Uwarunkowania niepodległości Republiki Kosowa i ich implikacje dla bezpieczeństwa regionu europejskiego*, Akademia Obrony Narodowej 2016) oraz w Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim (rozprawa doktorska mgr. Daniela Chrzczanowicza, *Garnizon Lida w latach 1921–1939*, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski 2017). Jestem recenzentem rozprawy doktorskiej Michała Kuchciaka, *Zaporowe i zmotoryzowane związki taktyczne w II Rzeczypospolitej – casus Warszawskiej Brygady Pancerno-Motorowej*, która jest obecnie procedowana w Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.

Byłem również recenzentem dorobku naukowego dr. Stanisława Zarychty w ramach procedury habilitacyjnej prowadzonej w Wydziale Dowodzenia i Operacji Morskich Akademii Marynarki Wojennej w 2017 r. (komisja habilitacyjna powołana decyzją Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów nr BCK-I-L-6367/17 z 6 czerwca 2017 r.).

W ramach działalności dydaktycznej prowadzonej w Akademii Obrony Narodowej, a następnie w Akademii Sztuki Wojennej po uzyskaniu stopnia naukowego doktora habilitowanego, przygotowałem i wdrożyłem nowe programy kształcenia na: 1) rocznych Podyplomowych Studiach Polityki Obronnej, stanowiących tzw. kurs generalski, czyli najwyższą formę kształcenia w Systemie Doskonalenia Zawodowego Żołnierzy Zawodowych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej; 2) rocznych Podyplomowych Studiach Współczesne Konflikty Zbrojne przygotowujących specjalistów – analityków współczesnych konfliktów zbrojnych, w ramach których połączono metody stosowane w naukach humanistycznych (przede wszystkim w historii) z metodami stosowanymi w naukach społecznych; 3) rocznych Podyplomowych Studiach Turystyka Historyczno-Militarna przygotowanych w ramach Systemu Doskonalenia Zawodowego Żołnierzy Zawodowych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w związku z istniejącym zapotrzebowaniem na specjalistów kwalifikowanej turystyki kulturowej; 4) studiach I stopnia na kierunku Obronność, gdzie przygotowałem specjalności Obrona Terytorialna oraz Współczesne Konflikty Zbrojne. Obecnie kieruję pracami nad programem studiów I stopnia na kierunku Historia, ze specjalnością Historia wojskowa oraz Historia służb specjalnych.

Działalność popularyzująca naukę

W mojej działalności ważne miejsce zajmuje popularyzowanie historii. Należę do grona autorów sześćdziesięciotomowej popularnej serii „Wielkiej Księgi Kawalerii Polskiej”, której kolejne tomy ukazywały się co dwa tygodnie w latach 2012–2014. Byłem pomysłodawcą i jednym z autorów trzydziestotomowej popularnej serii „Śladami polskich gąsienic 1940–1947. Polskie oddziały pancerne na Zachodzie”, która ukazywała się w latach 2014–2015. Współpracuję z „Pomocnikiem Historycznym” tygodnika „Polityka” oraz kwartalnikiem „Polska Zbrojna – Historia”. W tym ostatnim regularnie publikuję teksty poświęcone dziejom oręża polskiego, ze szczególnym uwzględnieniem historii sztuki wojennej.

W latach 2013–2019 wystąpiłem w kilkunastu programach telewizyjnych i radiowych popularyzując zarówno historię wojskową, jak i dzieje ojczyste. To między innymi zarejestrowane również w wersji video i wciąż obecne w internecie, dłuższe wypowiedzi dla Portalu Polskiego Radia na temat Bitwy Warszawskiej w lipcu 2016 r., Cichociemnych Armii Krajowej wiosną 2017 r. oraz udziału Polaków w bitwie o Arnhem we wrześniu 2017 r., a w ostatnich latach obszernie wypowiedzi udział w roli eksperta w filmie dokumentalnym

Rodzina Jazłowiecka, zrealizowanym przez TVP Rzeszów (reż. Jerzy Oleszkowicz, emisja w TVP Historia: 1 grudnia 2018 r. godz. 22.35, 2 grudnia 2018 r. godz. 19.00) oraz w filmie *Obrona Terytorialna – wczoraj, dziś, jutro*, zrealizowanym przez TVP Lublin (reż. Leszek Wiśniewski, emisja w TVP: 19 lutego 2019 r. godz. 17.00).

W ramach cyklu przedsięwzięć towarzyszących wystawie „Blask Orderów” zorganizowanej w 2018 r. przez Muzeum Łazienki Królewskie przeprowadziłem 24 stycznia 2019 r. wykład poświęcony Orderowi Krzyża Wojskowego oraz grupie odznaczeń wojskowych ustanowionych w III Rzeczypospolitej.

Działalność ekspercka

W latach 2005–2016 brałem udział w pracach, powołanego decyzją szefa Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Zespołu do opracowania projektu odznaczenia wojskowego nadawanego za wybitne czyny bojowe. W ramach tych prac współuczestniczyłem w opracowaniu projektu Orderu Krzyża Wojskowego oraz grupy odznaczeń wojskowych, a także w pracach nad przywróceniem należnego miejsca Krzyżowi Zasługi poprzez restytucję Medalu Za Długoletnią Służbę.

W 2016 r. wyżej wymieniony zespół został rozwiązany, a jego miejsce w 2017 r. zajął powołanego decyzją szefa Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej nowy Zespół do opracowania i opiniowania spraw związanych z orderami i odznaczeniami, heraldyką i weksylologią przy Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, w którego pracach biorę udział. W ramach tych prac współuczestniczyłem w opracowaniu projektu Medalu Stulecia Odzyskanej Niepodległości.

W latach 2005–2014 byłem członkiem Komisji Historycznej do spraw Symboliki Wojskowej Ministerstwa Obrony Narodowej, która zajmuje się oceną projektów znaków Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz konsultacjami w zakresie falerystyki wojskowej i weksylologii. Od 2018 r. ponownie biorę udział w pracach tej Komisji.

W 2016 r. przygotowałem pisemną ekspertyzę do wniosku Centralnego Archiwum Wojskowego o wpisanie na Międzynarodową Listę Pamięci Świata (Program Pamięć Świata (Memory of the World) Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury UNESCO) dokumentacji polskiego wywiadu radiowego z okresu Bitwy Warszawskiej 1920 r., co zostało zwieńczone wpisaniem na w/w Listę 4 kwietnia 2018 r.

We wrześniu 2018 r. przygotowałem pisemną ekspertyzę dotyczącą walk Wojska Polskiego na ziemi zamojskiej w grudniu 1918 r. oraz treści projektowanej tablicy

pamiętkowej poświęconej walkom 1 Pułku Szwoleżerów w Dołhobyczowie 10 grudnia 1918 r., która przygotowałem dla Dołhobyczowskiego Stowarzyszenia Regionalnego, w związku z negatywną opinią Oddziału Lubelskiego Instytutu Pamięci Narodowej.

Od 2015 r. jestem członkiem Rady Naukowej „Przeglądu Historyczno-Wojskowego”, a jednocześnie od tego samego czasu jestem członkiem Rady Naukowej białostockich „Studiów z Dziejów Wojskowości” oraz Ośrodka Badań Historii Wojskowej i „Zeszytów Naukowych Muzeum Wojska” w Białymstoku.

Ponadto wykonałem 11 recenzji książek dla różnych wydawnictw, w tym uniwersyteckich i akademickich oraz Instytutu Pamięci Narodowej, a także kilkanaście tzw. „ślepych” recenzji dla „Przeglądu Historyczno-Wojskowego”, „Pamięć i Sprawiedliwość” oraz „Przeglądu Zachodniopomorskiego”.

Informacja o najważniejszym osiągnięciu naukowym

Najważniejszym osiągnięciem jest monografia *Wielkopolska Brygada Kawalerii w kampanii 1939 roku*.

Mając na uwadze fakt, że w ostatnich latach w historiografii kampanii 1939 r. można dostrzec przyrost opracowań na temat działań poszczególnych wielkich jednostek Wojska Polskiego, w tym brygad kawalerii, autor monografii uznał, że zarówno jego dotychczasowy dorobek, jak i połączenie wykształcenia historycznego z wiedzą i doświadczeniem wojskowym, zdobytym podczas ponad dwudziestoletniej służby wojskowej, umożliwiają podjęcie próby opracowania monografii Wielkopolskiej Brygady Kawalerii w kampanii 1939 r.

Oceniając dotychczasowy dorobek historiografii polskiej na tym polu należy skonstatować, że Wielkopolska Brygada Kawalerii wydaje się być jedną z najlepiej zbadanych i opisanych wielkich jednostek tego rodzaju broni. Swe wspomnienia ogłosił drukiem dowódca brygady, gen. bryg. dr Roman Abraham, a wszystkie pułki brygady już ponad 40 lat temu doczekały się swoich monografii. Poza tym przez 70 lat od narosła znaczna liczba innych publikacji zarówno o charakterze syntetycznym, jak i przyczynków oraz polemik. Szczegółowa analiza historiografii ukazała jednak, że istnieje bardzo dużo niejasności spowodowanych lukami bądź przeinaczeniami w dostępnych źródłach. Wynikiem takiej sytuacji są odmienne interpretacje tych samych faktów w literaturze przedmiotu. Znaczące utrudnienia dotyczą ustalenia faktycznego przebiegu działań w dniach 11–12 września 1939 r., a kulminacja tego zjawiska odnosi się do działań Grupy Operacyjnej Kawalerii gen. Abrahama prowadzonych w dniach 16–20 września 1939 r., gdzie występują

bardzo duże problemy w zakresie ustalenia wysoce zagmatwanej w źródłach i literaturze przedmiotu chronologii wydarzeń. Polemiki toczone w latach sześćdziesiątych XX wieku przez głównych aktorów wydarzeń dodatkowo zagmatwały niepełny obraz działań.

Dlatego celem badań było skorygowanie powielanych w dotychczasowej literaturze przedmiotu błędów, usystematyzowanie i zobiektywizowanie dotychczasowego stanu wiedzy dotyczącego przygotowań wojennych Wielkopolskiej Brygady Kawalerii oraz jej działań wojennych w kampanii 1939 r. Ramy chronologiczne opracowania obejmują okres od 23 marca 1939 r., kiedy została ogłoszona mobilizacja alarmowa dla części sił zbrojnych, do 2 października 1939 r., czyli kapitulacji ostatnich pododdziałów wchodzących w skład ośrodka zapasowego brygady.

Mając na uwadze przyjęty cel badań, autor skupił się przede wszystkim na szczeblu brygady. Umożliwiło to prześledzenie procesu dowodzenia – planowania, organizowania i prowadzenia działań realizowanego na tym szczeblu. Tylko w nielicznych wypadkach – w celu bardziej szczegółowego ukazania motywów postępowania dowódców bądź działań poszczególnych elementów ugrupowania bojowego brygady – autor zszedł na poziom oddziałów bądź pododdziałów. Wyjątek stanowi tu rozdział dziesiąty poświęcony dziejom brygadowego ośrodka zapasowego, który w kampanii 1939 r. nie stanowił integralnej części brygady, jednakże prezentacja dziejów tej wielkiej jednostki bez odniesień do kwestii jej uzupełnień nie byłaby pełna.

Omawiana monografia składa się ze wstępu, 10 rozdziałów, zakończenia oraz załącznika w postaci obsady oficerskiej brygady na dzień 31 sierpnia 1939 r. Objętość poszczególnych rozdziałów nie jest równomierna, co wynika z faktu, że poszczególne fazy działań brygady w kampanii 1939 r. miały nierówny czas trwania, toczyły się na różnej powierzchni i cechowały się różnorodnymi formami działań taktycznych. Z tego względu najobszerniejsze są rozdziały traktujące o najważniejszych działaniach prowadzonych przez brygadę, czyli działaniach rozstrzygających. Rozdział drugi również należy do najobszerniejszych w tej publikacji, ponieważ ukazano w nim przygotowania wojenne i mobilizacyjne brygady prowadzone od marca do sierpnia 1939 r.

Każdy rozdział traktujący o działaniach bojowych zawiera krótką charakterystykę wojskowo-geograficzną rejonu działań, a kończy się podsumowaniem zawierającym wnioski z działań zwieńczone siedmiopunktowym zakończeniem odnoszącym się przede wszystkim do zasad sztuki wojennej w jej taktycznych aspektach.

W przekonaniu autora omawianej publikacji zrealizował on zamiar przygotowania monograficznego opracowania prezentującego działania Wielkopolskiej Brygady Kawalerii

w kampanii 1939 r. Przekonanie to wynika z faktu wykorzystania nie tylko dotychczasowej literatury przedmiotu, ale przede wszystkim źródeł, w tym znanych, lecz dotychczas niewykorzystanych, jak i nowych źródeł przede wszystkim niemieckich. Udostępnienie tych ostatnich zawdzięczać należy niemiecko-rosyjskiemu projektowi digitalizacji i udostępnienia dokumentów niemieckich przechowywanych w Centralnym Archiwum Ministerstwa Obrony Federacji Rosyjskiej. Zaakcentować jednak należy, że ich treść nie zmienia obrazu działań znanego z dotychczasowej historiografii, natomiast w znacznej mierze uszczegóławia poszczególne wydarzenia w kontekście chronologii, sił i środków oraz sposobu ich użycia. Pomimo pojawienia się nowych dokumentów baza źródłowa nadal jest niepełna, a istniejące luki w źródłach, wynikające w znacznej mierze ze zniszczenia polskich i niemieckich źródeł, uniemożliwiają wyjaśnienie wszystkich wątpliwości i udzielenie odpowiedzi na wiele nasuwających się pytań. Liczba i charakter istniejących źródeł umożliwiły jednak dokonanie rekonstrukcji procesu przygotowań wojennych, a także przeprowadzenie analizy i oceny różnych form i rodzajów działań taktycznych brygady we wrześniu 1939 r.

Nowe podejście do wielu opisanych faktów i zdarzeń nie jest odrzuceniem wyników wcześniejszych badań, stanowi zaś ich wzbogacenie o nowe ustalenia bądź tylko przypuszczenia. Niestety w niektórych partiach tekstu autor był zmuszony wskazać na brak możliwości wyjaśnienia istniejących od lat wątpliwości. Z drugiej strony autor dostrzegł wiele pomijanych wcześniej związków przyczynowo-skutkowych. Dzięki temu udało się ustalić niedostrzegane dotychczas zamiary dowódców, powody podejmowania niektórych działań. Zarazem udało się osadzić na osi czasu wiele wydarzeń. Wskazano również na przyczyny sukcesów taktycznych i porażek brygady.

31 marca 2019 r.

